

قوناخی دواى نه سروللا و هاوسه نگی هیز له نیوان ئیسرائیل و بهرہی موقاومہ

29-09-2024

نووسه رهگان

زریان روژهلالتی

کورتہ : نزیکہی سالیک دواى نه وهی حماس له هوتی ئوکتوبه ردا ئیسرائیل و دنیاى خافلگیرکرد و "میحوهری موقاومہ" ی ئیرانیس به هیرشی درونی و مووشه کی خوی له نیوهی یه که می نه مسالدا بالاده ستیه کی سایکولوژی په یداکردبوو، به کوژانی حه سه ن نه سروللا، ئیسرائیلیس «بهره ی موقاومہ ی» خافلگیر کرد. بیجگه له وهی توانای هه والگری خوی نمایش کرده وه، توانای به کارهینانی دهیان تون بومی سه نگره رشینیشی به فرۆکه ی ئیف 15 ده رخست، که ده توانیت چیمه نتو و بهر به ستی سه نگره و تونیله توکمه کانیش تیکبدات.

له په کین گویم له بهرپرسيکی حيزی کوميونیستی چین دهگرت که به قوولی کهوتبووه نیو و باسی گهشهکردنی ولاتهکهی و رهنهی له ئەزموونی پهکیتی سوڤییهت و ولاتانی رۆژتاوا دهگرت. پوختی قسهکانی ئەوه بوو ئەوان نه سوڤییتن نه رۆژتاوا. شتیکی جیاوازن و مۆدیلی گهشهکردنهکیان لهسەر بنه‌مای ناشتی و هاوکارییه نهوهک شەر و زۆرداری! پرسپاری زۆرم لهسەر قسهکانی هه‌بوو. به‌لام بیرم له لیکچوونی ئەم په‌یامه چینیه و درووشمه ئیرانییه‌کهی "نه شهرقی نه غه‌ربی" ده‌کرده‌وه، که له‌ناکاو سه‌ردیڤی هه‌والی کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا له شاشه‌ی مۆبایله‌که‌م سه‌رنجی راکیشام. ئەمه هه‌والیک بوو؛ نه‌ده‌کرا نه‌یخوینمه‌وه، ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر زیاتر له‌حه‌وت هه‌زار کیلومه‌تر له‌به‌یرووتیشه‌وه دوور بم.

وابزانم سالی 2020 بوو که نه‌سروللا داوی په‌یوه‌ندییه‌کی توندوتۆلی له‌گه‌ل چین کردبوو. خۆی له راستیدا ده‌میکه په‌کینیش خوازیری په‌یوه‌ندییه‌کی به‌هیزه له‌گه‌ل لایه‌نه ده‌سه‌لاتداره‌کانی شیعه له ئیران، عیراق و لوبنان. بۆیه به‌ئەگه‌ری زۆر ئەم هه‌واله‌ بۆ شوینیکی وه‌ک وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی چینیش بابه‌تیکی گرنه‌گه، که پیده‌چن که‌لکه‌له‌ی په‌له‌هاویشتنی زیاتریان له رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست له‌سه‌ردا بی‌ت. پینشتریش ته‌نیا هه‌فته‌په‌ک له‌پاش هه‌وله‌کانی ئەوان بۆ په‌خستنی 14 لایه‌نی فه‌له‌ستینی، ئیسماعیل هه‌نیه له‌تاران کوژرابوو. ده‌شئ ئەم رووداوه‌ی نه‌سروللاش جاریکی دیکه ئەوه‌ی ده‌رخستبیت؛ مه‌یدانی رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست، هه‌لبه‌ز و دابه‌زی زۆره.

ئەگه‌ر لێره خالیک له‌سه‌ر گه‌رانگه‌ی چین دانیم و بۆ دواتری به‌یئمه‌وه، ده‌توانم بلیم کوژرانی نه‌سروللا خالیکی وه‌رچه‌رخانه له‌ئەندازیاری ئاسایشی ناوچه‌که، که ده‌کرئ به‌مجۆره شروڤه‌ی بکه‌ین:

نزیکه‌ی سالیکی داوی ئەوه‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوه‌ری موقاومه‌"ی ئیرانییش به‌هیرشی درۆنی و مووشه‌کی خۆی له‌نیوه‌ی په‌که‌می ئەمه‌سالدا بالاده‌ستییه‌کی سایکۆلۆژی په‌یدا کردبوو، به‌کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا، ئیسرائیلیش «به‌ره‌ی موقاومه‌ی» خافلگیر کرد. بیجگه له‌وه‌ی توانای هه‌والگری خۆی نمایش کرده‌وه، توانای به‌کاره‌ینانی ده‌یان تۆن بۆمی سه‌نگه‌رشینیشی به‌فرۆکه‌ی ئیف 15 ده‌رخست، که ده‌توانیت چیمه‌نتۆ و به‌ره‌ستی سه‌نگه‌ر و تونیله‌ تۆکه‌کانیش تیکبدا.

نه‌سروللا په‌کیک له‌پارێزراوترین سه‌رکرده‌کانی به‌ره‌ی موقاومه‌ بوو، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه هه‌ر به‌و هۆکاره‌ش بووبی له‌مه‌راسیمی ده‌سته‌ب‌کاربوونی پزشکیان دا له‌تاران به‌شداریی نه‌کرد، به‌مدوا‌یانه‌ش دیداریکی له‌گه‌ل وه‌زیری ده‌ره‌وی ئیران هه‌له‌وه‌شان‌دبووه‌وه که، له‌وانه‌یه ئەویش هه‌ر به‌هۆکاری ئەمنی بووبیت.

هه‌سەن نه‌سروللا ئەگه‌ر ته‌نانه‌ت پینشتر ئەو ئامیرانه‌ی په‌یجهری به‌کاره‌ینابیت که به‌مدوا‌یانه ئیسرائیل ژماره‌په‌کی زۆریانی به‌ده‌ست ئەندامانی حیزبوللادا ته‌قاندبووه‌وه، چاوه‌پێ ده‌کریت له‌داوی ئەو رووداوه‌ مۆبایل و په‌یجهریشی وه‌لا نابیت، بۆیه پیکانه‌کهی پێوستی به‌پروژه‌په‌کی ئالۆزی هه‌والگری هه‌یه، که رۆلی سیخو‌ر تیندا فاکته‌ریکی سه‌ره‌کی بووبیت.

له‌رووی سیاسیه‌وه، نه‌ته‌نیا‌هوو ته‌نانه‌ت یوا‌ف گالانت، وه‌زیری به‌رگریشی سه‌بهره‌ت به‌م شه‌ره‌ی حیزبوللا هاو‌پای خۆی کردوو که له‌دانوستاندنه‌کانی هه‌ماسدا هه‌ندیک جار دژی په‌کتر ده‌وه‌ستانه‌وه. پیده‌چن دلنیا‌ش بی‌ت له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کیش بکات، بایدن ناچاره‌ پشتی بگریت، بۆیه ده‌یه‌و‌یت ئەو ده‌رفه‌ته‌ی هه‌لب‌ژاردنی ئەمریکا به‌کاره‌ینیت تاوه‌کو هه‌لقه‌ی به‌ره‌ی موقاومه‌ به‌ده‌وری خۆیدا بشکینیت. نه‌ته‌نیا‌هوو له‌دانوستاندنه‌کانی ئاگره‌به‌ست له‌گه‌ل هه‌ماس دا به‌قسه‌ی ئەمریکای نه‌کرد تاوه‌کو کاری گه‌یاندنه‌ی ئەوه‌ی سه‌ره‌پای هه‌موو نا‌ره‌زایه‌کانی دنیا، به‌ئەندازه‌په‌کی زۆر توانای هه‌ماسی وه‌کو هیزیکی حکومی له‌نیونه‌برد. راسته‌ که سه‌ره‌پای ئەوه‌ی ئەسته‌مه‌ بتوانیت به‌ته‌وا‌ی هه‌ماس له‌نیوه‌په‌ریت، به‌لام تاوه‌کو ئەندازه‌په‌کی زۆر، توانا سه‌ربازییه‌که و توانای هوکمه‌کردنی له‌غه‌ززه‌ لاوا‌ز کردوو.

بیجگه له‌هه‌ماس، حیزبوللا وه‌کو گه‌وره‌ترین هیزی ناده‌وله‌تی که قورسترین جۆری چه‌کی له‌به‌رده‌ستدایه و وا مه‌زه‌نده‌ ده‌کریت هه‌زاران جۆری درۆن و مووشه‌کی کورتمه‌ودا - نیوه‌ندمه‌ودا و درێژمه‌ودا هه‌بیت، هه‌میشه‌ مه‌ترسییه‌که که ناتوانی چاوپۆشی لیکات. بۆیه له‌داوی شه‌ری 2006 که ئیسرائیل نه‌یتوانی له‌حیزبوللا بباته‌وه، هه‌میشه‌ له‌ده‌رفه‌تی وه‌ک ئەم‌پرو گه‌راوه.

له‌داوی هیزشه‌که‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ره‌وه، حیزبوللا زیاتر له‌1200 جار هیزشی کردوو‌ته‌ سه‌ر ئیسرائیل و له‌ئەنجامی ئەوه‌شدا نزیکه‌ی 70 هه‌زار که‌سیکی له‌ناوچه‌کانی سنووری ئیسرائیل ئاواره‌ بوون. سو‌پای ئەو ولاته‌ش له‌به‌یاننامه‌ی کوژرانی نه‌سروللادا گوتی 'ده‌مانه‌وئ ئاواره‌کانمان بگه‌رینه‌وه'. بۆیه ئەگه‌ر ئامانجه‌کیان وابیت، ئەگه‌ر به‌دانوستاندن حیزبوللا رازی نه‌که‌ن هیزه‌کانی بۆ باکووری رووباری لیتانی بکشینیته‌وه، له‌وانه‌یه تاوه‌کو ئاستی له‌شکرکیشی وشکانیش بروت. حیزبوللا له‌باشووری رووباری لیتانییه‌وه ده‌توانیت به‌مووشه‌کی کورتمه‌ودا و کاتیو‌شا، که ده‌توانیت له‌سه‌ر هه‌زاران پیکابه‌وه بیته‌قینیت، گرفت‌ی ئەمنی گه‌وره و درێژخایه‌ن بۆ ئیسرائیل دروست بکات.

وهك جارهكانى ديكه، پرسىارى هه ره گرنگ ئه وهيه؛ ئيران و گرووپهكانى «موقاومه» چى دهكهن؟

به ئه گهرى زوره وه له ماوهى كورتخايه ندا، حيزبوللا به هوئى دابرانى رستهى فه رمانده يى ستراتيژى و فه رمانده ييه تاكتيكيه كه ي له به كتر، ئه ستمه بتوانيت وه لامىكى گه وه ي ئيسرائيل بداته وه. بيشك لي ره و له وئى ده توانيت هه ر هيرش بكات، به لام به بى فه رمانده يى، سه رووكايه تى و هئيلكى پاريزراوى په يوه ندى و لوجستى، كارى گه وه ي پيناكريت. ته نيا له مسالدا زياتر له 27 فه رمانده ي گرنگى حيزبوللا و دوو فه رمانده ي پله به رزى سوپاى پاسداران، كه له وانه به روئيان له هاوتاهه نكيى گرووپهكانى موقاومه دا هه بووييت، كوژراون. به ته قينه وه ي په بجه ره كانيش گرفتكيى گه وه ي په يوه ندى بو حيزبوللا دروست بووه، لانىكم هه تاوه كو ئه و كاته ي جيگره وه به ك ده دوزيته وه.

به پيى داتاكانى ئه ي سى ئيل ئيى دى، له ماوه ي نزىكه ي به ك سالى رابردوودا، ئيسرائيل و حيزبوللا نزىكه ي 7500 جار هيرشيان كردووه ته سه ر به كدى كه زياتر له 80٪ لايه ن ئيسرائيله وه بووه و. به شيكى زوريشى ريگهكانى هاووچو، هئيلهكانى لوجستىك و سه كوكانى ته قاندى مووشهكى كردووه ته نامانج. بويه به هوئى پچرانى زنجيره ي فه رمانده يى و گرفتى لوجستى و په يوه ندى، ئه ستمه حيزبوللا بتوانيت له ماوه ي كورتخايه ندا توئه بهكى زور گه وه له ئيسرائيل بكا ته وه.

هه له بت، مه رج نييه ئه مه هه تا سه ر وا بئيت، چونكه بو ريخواويكى وهك حيزبوللا، زورى پيناچئيت بو ئه وه ي بتوانى شوينگره وه به ك بو نسرووللا دابن و له رووى سه ربازييه وه خوئى ريكبخاته وه.

حه ماس، له ماوه ي به ك سالى رابردوودا به شيكى زورى تواناى سه ربازيى خوئى له ده سنداوه و به ئه گهرى زوره وه زياتر له خمى پاراستنى ئه وه دايه كه ماوه ته وه، نه وهك دروستكردنى قه له مابزىكى نوئى. حوسيبهكانى يه من زياتر به رپى درون و مووشهكى دوورهاوئزه وه ده توانن گرفت بو ئيسرائيل دروست بكه ن، به لام ئه وه ش بو ماوه به كى دريژ نابئيت، چونكه جوئى مووشهك و درونى دوورهاوئز، گرانتره و ئه ستمه ميشه هه موويان له سيستمى به رگرى چه ند لايه نه ي ئيسرائيل و هاوپه يمانهكانى تپه رين. هه رچه نده تائيسا چه ند دانه به كى ئه وان و گرووپهكانى موقاومه ي ئيسلامى عئراق، گه يشتوونه ته نيو خاكى ئيسرائيل.

له و نيوانه دا گرووپه چه كدارهكانى عئراق بئجگه له درون و مووشهك، تواناى گه يشتن به سنوورهكانى ئيسرائيليان هه به له هئيلى نيوان ئه نبار. موسل بو ديره زوور و له وئيشه وه بو سنوورى به رزاييهكانى گولان. پيشتر هه نديك له فه رماندهكانى موقاومه ي ئيسلامى گوتبوويان؛ هه زاران چه كدارى ئاماده يان هه به له ئوردن، كه ده توانيت بگا ته ئيسرائيل به لام هئيشتا ديار نييه ئه مه ته نيا به شيك له پرپواگه نده ي شه ره، يان هه ر به راستى تواناى وا يان هه به. پيدانى روئى سه رهكى به موقاومه ي ئيسلامى له م كاته دا له وانه يه تووشى به ربه ستى سياسى بييت، چونكه ئه مه ده توانيت عئراق تووشى ده رده سه ربه كى گه وه بكات. له وانه يه حكومت و به شيكى زور له سياسيهكان، ته نانه ت هه نديك له سه ركرده نهرتييهكانى شيعه ش نه پانه وئيت و لات تيگه لاوى شه ر بكه ن. ئه مه بئجگه له وه ي جو له ي ئه و گرووپانه ش ناتوانيت له ستراتيژيى گشتى ئيران به ده ر بييت، كه وادياره له م كاته دا شه رپكى سه رتاسه رى له گه ل ئيسرائيل ناوئيت.

بو ئيران دوخيكى سه خت و نا هه مواره. ئه گه ر توئه بكا ته وه له وانه يه ريگه بو شه رپكى ناوچه يى خو ش بكات، كه پئده چن دوايين شتيك بييت كه ئيسا بيه وئيت. ئه گه ر توئه ش نه كاته وه ئه وا كارىگه ربه كه ي له سه ر گرووپهكانى ناوچه كه ده كه وئيه مه ترسى، ئه وپش له كاتيكا هئيشتا «توله ي هه نيه» شى نه كردووه ته وه. هه رچوئيك بييت، دواى هيرشه كه ي 7-ى ئوكتوبه ر، داشى ئيسرائيل سواره و بالانسى سه ربازى - ئه منى به قازانجى خوئى گه راندووه ته وه. ئيسا توپه كه له مه يدانى ئيرانه به وه ي ناوچه كه به ره و شه رپك ده روا ت يان هه ر به كاردانه وه به كى سيمبوولى و سنوورداره وه به س ده كات.